

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy

HUDOBNEJ A HLASOVEJ PRÍPRAVY

**- pre dramatické oddelenie – záujmová umelecká činnosť II. stupňa základného štúdia
základnej umeleckej školy**

**- pre dramatické oddelenie – príprava na vysoké školy umeleckého smeru
II. stupňa základného štúdia základnej umeleckej školy**

Autorka: Mgr. art. Helena Kucharíková-Adamovičová
Spoluautorka: Mgr. Elena Manicová

Koordinátorka: Mgr. Elena Manicová, Štátny pedagogický ústav

Schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky dňa 22. 11. 2002
pod č. 944/2002-41 ako učebné osnovy pre základné umelecké školy

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy

HUDOBNEJ A HLASOVEJ PRÍPRAVY

**- pre dramatické oddelenie – záujmová umelecká činnosť II. stupňa základného štúdia
základnej umeleckej školy**

**- pre dramatické oddelenie – príprava na vysoké školy umeleckého smeru
II. stupňa základného štúdia základnej umeleckej školy**

Autorka: Mgr. art. Helena Kucharíková-Adamovičová
Spoluautorka: Mgr. Elena Manicová

Koordinátorka: Mgr. Elena Manicová, Štátny pedagogický ústav

Schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky dňa 22. 11. 2002
pod č. 944/2002-41 ako učebné osnovy pre základné umelecké školy

Učebné osnovy hudobnej a hlasovej prípravy pre II. stupeň základného štúdia základnej umeleckej školy

Charakteristika predmetu

Hudobná a hlasová príprava je predmet špeciálnej odbornej prípravy, ktorý formuje techniku reči. Zahŕňa základné teoretické vedomosti z oblasti fonetiky, znalosť ortoepických noriem, čiže náuku o zvukovej výstavbe vety a verša. Predmet navštevujú všetci žiaci II. stupňa základného štúdia ZUŠ.

Hudobnú prípravu môže absolvovať študent II. stupňa základného štúdia ZUŠ, ktorý sa pripravuje na vysokú školu umeleckého smeru hudobno-dramatického odboru, prípadne pedagogického zamerania so smerovaním na tvorivú dramatikú. Žiak môže navštevovať v rámci predmetu ½ hodiny týždenne obligátne hudobnú prípravu. (pozri UP č. 43).

Ciele

Cieľom výučby je usporiadanie rezonančných pomerov na základe dobrej práce s dychom v individuálnej strednej polohe (tzv. posadenie hlasu). Okrem základnej techniky (dychová technika, správna artikulácia, predné nasadenie hlasu) je dôležité klásť dôraz na správnu javiskovú reč a štúdium rolí.

Za každou teoretickou časťou výučby je dôležité zaradiť praktické cvičenia. Do druhého stupňa prichádzajú študenti 14 až 15 roční. Je to zložité obdobie fyzického a psychického vývoja – v súvislosti s tým sa deťom mení hlas. Po prudkom mutačnom období prichádza obdobie pozvoľného hlasového dozrievania, kedy je potrebné každého študenta individuálne starostlivo sledovať. Je potrebné uplatňovať dobre premyslenú metódu cvikov a osvojovania nových dychových a hlasových návykov a prácu prispôbiť psychickému a fyzickému vývoju žiakov.

1. ročník

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Obsah

Pomerne veľkú plochu venovať cvičeniam svalového uvoľnenia a sústredenia, dychovým cvičeniam bez účasti hlasu i artikulačným cvičeniam bez účasti hlasu. Až po určitom zvládnutí nových dychových návykov je možné pristúpiť k práci s hlasom.

Tematické celky

1. Reč – nástroj komunikácie, význam reči a hlasu.
2. Základné pojmy z oblasti javiskovej reči, rečové ústroje a ich zložky, ortofónia, ortoepia. Prax: význam svalového uvoľnenia a sústredenia na hereckú prácu.
3. Rečové orgány, dýchacie, hlasové, artikulačné nástroje. Prax: cvičenia na sústredenie pozornosti, napätia, uvoľnenia, čítania, opravy výslovnosti, základné členenie textu.

4. Dýchací proces:
  - a) dýchacie ústroje,
  - b) rozdiel medzi automatickým a vedome riadeným dýchaním.
 Prax: cvičenia na uvedenie si dýchacích orgánov a dýchacieho procesu za rôznych daných okolností.
5. Vedomé riadenie dýchacieho procesu:
  - a) typy dýchania,
  - b) dychová opora,
  - c) aktivizácia dýchacieho ústrojenstva,
  - d) ekonómia dychu (význam prídychu).
 Prax: nácvik jednotlivých typov dýchania, nácvik prídychu.
6. Hlasové ústroje – ich činnosť, popis. Vznik hlasu, vlastnosti hlasu, vývojové zmeny hlasu (mutácia), práca s nedospelým hlasom.
 Prax: dychové cvičenia spojené s pohybom. Dôsledné používanie zmiešaného typu dýchania s prídychom. Artikulačné cvičenia bez účasti hlasu.
7. Hlasové začiatky:
  - a) tvorenie troch základných typov,
  - b) mäkký začiatok – predpoklad tvorenia zdravého hlasu,
  - c) tvrdý hlasový začiatok – ráz.
 Prax: nácvik mäkkého hlasového začiatku pri vedomom používaní prídychu a zmiešanom type dýchania.
8. Artikulačné ústroje – popis, výslovnosť samohlások, vyrovnávanie vokálov, kvantita dlhých samohlások – výslovnosť dvojhlasok.
 Prax: dychové cvičenia, rezonancia, mäkký hlasový začiatok pri nácviku artikulácie jednotlivých samohlások v strednom registri súčasne s rezonanciou v maske.
9. Rozdelenie a výslovnosť spoluhlások – redukcia, zdvojené spoluhlásky, spodobovanie, splývavosť, viazanie, výslovnosť koncových spoluhlások, kvalita výslovnosti spoluhlások „v, h, j“. Spôsob a miesto artikulácie, účasť hlasu.
 Prax: precvičovanie výslovnosti.
10. Fixácia plného znenia v strednom registri – zmiešané cvičenia vykonávané v rôznych dynamických, modulačných, rytmických i významových variantoch.
11. Výrazové prostriedky reči – prízvuk, dôraz, pauza, tempo, rytmus, melódia, dynamika, frázovanie a logika textu. Priebežne sa precvičujú texty z hodín, štúdium rolí a umelecký prednes.

2. ročník

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Obsah

Výučba nadväzuje na 1. ročník, pretože nie každý žiak pochopí a zvládne požadované úlohy v stanovenom časovom limite. Mnohí až v druhom ročníku pochopia, „zmocnia sa“ určitých svalových návykov, ktoré začali spoznávať na začiatku štúdia. Aj rozvoj psychiky žiakov hrá dôležitú úlohu. Každý vyučujúci musí v rámci daných osnov postupovať individuálne.

Tematické celky

1. Na začiatku každej hodiny zaraďovať rozcvičku, ktorá súhrnne opakuje dychové, hlasové a artikulačné cvičenia z 1. ročníka.

2. Spoluhlásky – znelé, neznelé, asimilácia.
Prax: súbor cvičení výslovnosti spoluhlások od najjednoduchších príkladov k zložitejším (text próza, verše).
3. Teoreticky o registroch, praktické precvičovanie hlasových polôh. Cvičenia prebiehajú od strednej polohy k hrudnej a potom naspäť od hrudnej cez strednú. Opatrne zaraďovať polohy vyššie hlasové s prihliadnutím na mieru hlasového rozsahu. Prepojenie polôh je v tejto fáze najdôležitejšie a tiež najobťažnejšie, pretože sa nedá určiť doba alebo počet hodín nutných na osvojenie si tejto úlohy.
4. Teória: chyby a poruchy reči a hlasová hygiena.
Prax: stále prebiehajú cvičenia uvedené v predchádzajúcich hodinách. Súčasne pracovať na dikcii textov z hereckej tvorby (umeleckého prednesu) a pod.
5. Nácvik výslovnosti samohlások, spoluhlások a hlasových kombinácií. Osvojovanie si výslovnostnej normy, zásady ortoepie. Dôraz na dôkladnú výslovnosť spisovného jazyka.
Prax: vybrané riekanky, vety, úryvky až po súvislý text.
6. Teória – základy zvukovej schémy súvislej reči.
Prax: nácvik dynamických, melodických premien, zmena tempa a rytmu hovoreného slova. Postupovať úmerne schopnostiam a znalostiam študenta 2. ročníka.
7. Upevňovanie a uplatňovanie doterajších poznatkov.
Prax: precvičovanie na daných textoch.

3. ročník

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Obsah

Pravidelná, primerane náročná rozcvička pomáha v 3. ročníku určovať, fixovať, prípadne ešte opravovať prácu na dychu a hlase spojenú s ľahkou, ale precíznou artikuláciou. (Prácu si rozširujeme o pridané telesné cviky – ležmo, v sede, v stoji, v pohybe, chôdza, beh, poklus a pod.). Náročnejšou rozcvičkou v 3. ročníku sledovať jednak fixáciu dobrých svalových návykov, založených na uvedenom používaní rečových orgánov (dych, hlas, artikulácia), jednak ďalšie rozvíjanie hlasu čo do sily, farby a schopnosti bohatých modulácií melodických, dynamických a rytmických. Cvičné texty je dobré obmieňať, rozvíjať a obohacovať o obťažnejšie prvky. Doterajšie poznatky z hlasovej prípravy skúšať uplatňovať vo svojej hereckej práci. Dbáť na správne používanie technických prvkov v hereckom prejave.

Pracovať s tematickými celkami predchádzajúcich ročníkov.

4. ročník

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Obsah

Pracovné témy v tomto ročníku sú dané dramaturgiou absolventských skúšok alebo predstavenia.

Tematické celky sú priestupné, súčasťou hodín sú uvoľňovacie cvičenia a cvičenia na koncentráciu, dychové, hlasové a artikulačné rozcvičky s pohybom, kombinácia s hereckou etudou v emócií. Prácu zamerať predovšetkým na texty potrebné na hodinách. Precvičovať štúdium rolí, aplikovať umelecký prednes a sólový dramatický prejav. Využívať poznatky z teórie javiskovej reči. Prácu na cvičných textoch sústrediť vždy na jeden výrazový prostriedok, rôzne kombinácie nasmerovať do výsledného tvaru. Učiť sa technicky zvládnuť prvky smiechu, plaču, rôznych hlasových deformácií, krik a šepot takým spôsobom, aby výsledok pôsobil pravdivo a nepoškodili sa hlasové orgány.

Podľa štýlu hry, na ktorej absolventi pracujú, vedieť nájsť správnu mieru štylizácie javiskovej reči (dialekt, slang, sociálne zaradenie postavy, charakterizácia postavy hlasom aj spôsobom reči). Nevyhnutné je dobre poznať pravidlá správnej výslovnosti, aby sme vedeli tieto pravidlá podľa potreby a v správnej miere vedome porušovať (štylizovať), keď to vyžaduje autor alebo náš tvorivý zámer.

Všetky získané poznatky by mal študent vedieť aplikovať a samostatne používať.